

hogyan, mert őbenne Sztálin viszont megbízott, és ez is ilyen egyszerű. Ezzel tehát lényegében fölösleges a továbbiakban foglalkozni. Örültem, hogy eddig eljutottam, ezzel a nagyja már kész is volt. Elkészíthettem terveket készíteni.”

Ezekben a részekben túlságosan is tömör a szöveg, és ez nyilvánvalóan abból is adódik, hogy a már említett memoárral van dolgunk. A visszaemlékezéseit író főszereplő az eseményeket szükségszerűségek láncolatának látja, eleve elrendelt dolgok történnek, ebben is a mítoszok élednek újjá. A logikusan egymásra következő események között, az okozati viszonyrendszerben csak egy szerelem története hoz változást, de mivel ez a történet szerint is rejtetten van jelen Utisz mindennapjaiban, nem határozza meg a szöveg hangulatát. Utisz, mint Odüsszeusz, hosszú időre el-eltűnik a szerelme, családjá életéből, tulajdonképpen két párhuzamos valóságban van jelen egyszerre, illetve felváltva, de a két valóság nem egyenrangú. A titkos magánéleti szál megérdemelt volna egy erősebb, hangsúlyosabb kidolgozást, még akkor is, ha ezzel megtörne az a dikció, ami a regény tulajdonképpeni mondanivalóját oly hűen szolgálja. A regény végén ugyanis épp a feleségéhez fűződő valós emberi érzelmei adnak ha feloldást nem is, de kis enyhülést: „Ha maradt volna bármi a lelkiismeretemből, talán az a kis mag óriásira nőtt volna, mert nagyon fáj az elvesztése, mindig is fájni fog, jobban mondvá végképp biztossá tett a saját halálomban, hiszen úgyis csak az lesz képes eltörölni az érzést, hogy hiányzik. Emlékszem, régen mennyire ellenkeztem, ha úgy esett, hogy a saját halálomra kellett gondolnom, most örülök neki, egyszerű megkönnyebbülésként tekintek rá, még ha az olyan szentimentális elképzeléseket nem is osztom, hogy utána valahol együtt leszek vele, legalább nem leszek se-

hol sem nélküle tovább, ez bizonyosnak tűnik és megnyugtató.”

Ezt (és az '56-os forradalmat érezhetően pozitívan értékelő néhány oldalt) leszámítva ebben a kommunista diktatúra gengszterfilmjében nem történik más, mint amit ismerünk a korról, a korból. Megrázó azt olvasni és tudni, még ha fikció is, hogy a derékba tört életek, a kínzások és kivégzések, a koncepciók perek, padlássöprések és mindazon borzalmak közepette egy szűk réteg boldogulása milyen áldozatok árán és hogyan ment, mehetett végbe. Utisz a Kicsi, azaz Péter Gábor embere, felismerte, hogy mit és hogyan lehet és ha lehet, akkor egyszersmind kell is kihasználnia a vélt boldogulás érdekében. Szó sincs itt magasabb rendű érdekről, világmegváltásról, eszményről: Horváth regénye a diktatúra aljas embertelenségének tükre. Ráadásul Utisz (másképpen: Senkise) előképéhez, a nagyszerű Odüsszeuszhoz képest még abban sem kellően emberi, hogy bármiféle hübrisze volna. A regény a tulajdonképpeni közvetlen közelmúltban fejeződik be, Kádár halála után, azaz a rendszerváltást is pár mondatban megidézve – akár azt is mondhatnánk, a korszak jellemzőinek permanens jelenléte ma is meghatározó.

Nem az első és minden valószínűség szerint nem is az utolsó olyan regény Horváth László Imre új kötete, amely az ember gonosz, sötét természetét, a bűn mindenütt jelenvalóságát és az attól való megválthatatlanságot mutatja be és próbálja megérteni. Segítségével nemcsak a diktatúra működését, de benne az eszközzé alacsonyított ember mindennapi működését is figyelhetjük. Sztoikus nyugalma, a lelkiismereti reflexiók teljes hiánya borzongással tölt el, és ez a remekül eltalált nyelvnek is köszönhető. A megváltás azonban fájjan hiányzik a könyvből, bár lehet, hogy az olvasóra van bízva a konstrukció.

PAPP MÁTÉ

Regős Mátyás: Patyik Fedon élete

Előretolt Helyőrség Íróakadémia, 2019

Mintegy Antoine és Desiré köpenyéből kibújva, a Cseh–Bereményi-dalok univerzumától megigézve született Regős Mátyás debütkötete. Az imitációjelleg különös módon mégsem viseli magán a modoros epigonság stílusjegyeit; sőt, a kötet rendkívüli frissességet áraszt magából, a kortárs fiatal költé-

zet bemutatkozó anyagaihoz képest pedig olyan fesztelen szövegszervezéssel hívja életre a *könyv egyetlen hőstét*, ami valóban ritkaságszámba megy.

Patyik Fedon alakja, valamint a hozzá kötődő alakzatok is a Bereményi-féle „félelmes, álmos gyerekkor” kivetüléseiként jelennek meg egy ki-

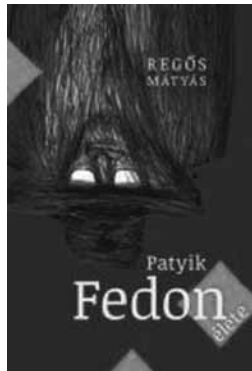
PAPP MÁTÉ (1987) Kecskemét

sebb ívű groteszk nevelődéstörténet keretein belül. „Úgy mondta, neki van egy barátja, Patyik Fedonnak hívják, gyerekkora végén távozott az égi legelőre, és alig emlékszik, mit csinált és hogyan élt ez a szimpatikus fickó. / Tetszett a szomorú történet, ráadásul kicsoda véletlen, hogy ugyanúgy hívták a barátját, de Fedon kijavított, hogy magamról beszélek, te bunkó. / Így nem állt össze a kép, de Fedon szeretett magyarázni, elmondta, nem ismeri már a kisgyereket Fedont, mit csinált egész nap, mit gondolt a halálról satöbbi. / Azt mondta, minden, amit ma szeret, a mérgek, a nők, a halál, csupa formátlan szellem volt a kis Fedonnak, pedig már az óvodában is ő volt a legokosabb (*A kis Fedon*). Kosztolányi Esti Kornéljához hasonlóan Patyik Fedon is a bujtogató, polgárpukkasztó szellemiség – manapság kissé anakronisztikus – megtestesítője, aki leginkább saját felettes énjétől igyekszik megóvni elbeszélőjét. Nonkonformizmusa bumfurdí bájjal keveredik, miközben lírai oldalát is megismerhetjük igen nagyvonalúan felskiccelt személyiségének, amely persze nemcsak meghatározza a narrátor identitását, hanem imaginárius módon – most, az egyszerűség kedvéért, a póre pszichologizáláson túllépve, mondhatjuk azt, hogy – átfedésben is van azzal. „Patyik Fedonnak egyszer rossz napja volt, és azt mondta, kis látomásom, angyalom, ezt csak azért élem túl, mert legalább nálad okosabb vagyok. / Ha addigra nem szoktam volna meg Fedont, és vissza mertem volna szólni, elküldtem volna az ismeretlen, drága anyjába, mert hogy mondhat ilyet. / Ehelyett megkérdeztem, mire gondol, mert az ő agytekervényei, meg költő mellkasa mindig érthetetlen módon közölték az egyszerű és igaz dolgokat” (*A vizsgáló Fedon*). Bármiről is fejt ki éppen véleményét Fedon – a történelemtől, a nőkről, a „fodballról” vagy a munkáról –, azt mindig komolyan vehetően teszi, hiszen egy gyerek számára az általa elővezetett asszociatív bakugrások és egymást kisiklító gondolatfutatok értelmes és élhető egészzé állnak össze. Nem utolsósorban azért, mert az ebből a naiv pozícióból elidegeníthetetlennek tűnő szabadság, valamint furcsa módon pont a rejtekező önazonosság a védjegyük. „A sötétől loptalak, nem árultam el senkinek a neved, ha villamos volt a szoba, én a padlót néztem, mert nem volt jegyed, Fedon, te az én nevem kiabáltad az utcán” (*Fedon, az istenek előtti*).

Az Esti Kornél-novellafüzéren kívüli, de a kontextushoz tartozó Kosztolányi-költeményekhez

(*Esti Kornél éneke, Esti Kornél újabb versei, Esti Kornél rímei*) hasonlóan Regős Mátyás is közli a Patyik-verseket a könyv utolsó harmadában. Ezek a darabok hasonló oldottsággal és keresetlenséggel perdülnek ki a szerzőből, mint a szabadversekként is kezelhető kispórák. Itt már megjelennek a Fedon-kompatibilis bajtársak is: a Rejtő Jenő figuráira hajazó Szigony Kázmér vagy André, a Keselyű. Egyébként rajtuk kívül a lírai szösszetenek vert csipketerítőkről, farkaskutyáktól átjárt lázálmos fabulákról, házi démonokról szólnak, immáron a kamaszodó rimbaud-i lelkület zengetéseként. Ugyanakkor fellelhetőek a szerző biográfiai „bűnjelei” is a már csak nyomokban „fedonságot” tartalmazó fél-fikciókban: kiderül, hogy a költő szülőikkel rendelkezik, nem áttal a Regős nagypapa sorsáról történeteket bezsebelni, hovatovább munkába állásáról is megemlékezik... És nyilván kimondatlanul fény derül legszégyenteljesebb vétkére: a Fedontól való elkülönöződésre. „Patyik Fedont az ágyamban láttam utoljára, ott reszelt, hogy mi lesz, mármint hogy egyszer nyilván ő is. Nem értettem, mi van, és sötétség volt abban a szobában, nemhogy kezdetben, még ma is, és én észrevettem valamit abból, amiből ő, hogy meg fogok halni” (*Patyik Fedon*).

Patyik Fedon – legalábbis ideiglenes – halála nem tudni, miféle költészetet/prózáat hív elő a kö-

zeljövőben Regős Mátyásból, mindenestre ezzel a kötettel szabad levegőt nyitott a pályakezdő kortárs költők „szűrt levegőjű” terébe, ami ha gesztusértékkel nem is ér fel, természetesen megállapítható. A bevezetőben említett dalköltészeti minta talán túl lett hajtva azzal, hogy nemcsak a mottó származik Bereményi Gézáttól, hanem a fül-szöveg is, illetve azzal, hogy elég gyakran bukkanhatunk szinte szó

szerinti, Cseh Tamás-dalokból kölcsönzött fordulatokra. Felvetődhet az a kérdés is, hogy vajon ezekben a reminiscenciákban miféle alkotói alkat nyilvánul meg, és az mennyiben kapcsolható össze valamiféle nosztalgikus, saját korát eltévesztő identitászavarral. E sorok írója szerint kevésbé, hiszen inkább azon görcsös identitáskényszer ellenében nyilvánulnak meg ezek a szövegek, amelyek a legtöbb debütáló kötet auráját veszejtik el. Természetesen mindez Patyik Fedonra nem vonatkozik. „Lefekvés előtt a meg nem született költőért imádkozott, akik nem írtak semmit, mert csak köztük érezte otthon magát, éjszaka üres kötetekkel álmodott” (*Patyik Fedon, a költő*).